

УДК: 616.12.86 – 009.1 – 085.322 – 07 : 616.12.318 – 07

- Є.Х. Заремба¹, акад. АНВОУ, д. мед. наук, проф. каф. сімейної мед.
- О.В. Заремба-Федчишин¹, к. мед. наук, асист. каф. сімейної мед.
- О.В. Заремба¹, асист. каф. сімейної мед.
- Н.Р. Федчишин¹, асист. каф. хірургії
- І.М. Фостяк², ст. викл.

- ¹ Львівський Національний медичний університет ім. Данила Галицького
- ² Львівський Національний університет ім. Івана Франка

ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ВАРІАБЕЛЬНОСТІ РИТМУ СЕРЦЯ ТА ВПЛИВ КОМБІНОВАНОЇ ТЕРАПІЇ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ФІТОСЕДУ ПРИ ЛІКУВАННІ ХВОРИХ НА НЕЙРОЦИРКУЛЯТОРНУ ДИСТОНІЮ

Нейроциркуляторна дистонія (НЦД) – поліетіологічне функціональне захворювання серцево-судинної системи, в основі якого є порушення нейроендокринної регуляції з множинними клінічними симптомами, які розвиваються і прогресують на фоні стресових ситуацій, фізичних навантажень, метеорологічних та інших факторів захворювання [10]. Характеризується хвилеподібним доброякісним перебігом, не ускладнюється кардіомегалією та серцевою недостатністю [8, 10].

Нейроциркуляторна дистонія – варіант ВСД, що виникає переважно у молодих людей [2, 5] і має функціональну природу [8, 2, 15]. НЦД характеризується пригніченням діяльності серцево-судинної системи на ґрунті порушення вегетативної регуляції серця [8, 9], судин, внутрішніх органів, ендокринних залоз, що зв'язане з первинними або вторинними відхиленнями в структурі та функції центральної і периферичної нервової системи [6, 5]. Вважають, що пусковим механізмом захворювання є стресова реакція [1], що виникає на фоні гормональної перебудови організму, коли функціональні антагоністи нерівноважені. В основі патогенезу НЦД лежить дисфункція вегетативної нервової системи [2, 5, 15].

У сучасній медицині проводиться науковий пошук ефективних методів профілактики НЦД [14, 3]. Відновлююча медицина при лікуванні НЦД широко використовує лікарські рослини [4, 7]. Фітотерапія – лікування лікарськими рослинами, яка відома вже більш як шість тисяч років, протягом яких людство набуло колосального досвіду [11, 13]. У наш час фітотерапія переживає друге народження, коли в результаті синтезу різних рослинних культур створено унікальну методику лікування та профілактики найрізноманітніших захворювань [12, 11].

Мета дослідження: визначити зміни варіабельності серцевого ритму у хворих на нейроциркуляторну дистонію під впливом комплексної терапії з використанням фітоседу.

Матеріали та методи дослідження

Робота проводилася на базі кардіологічного відділення комунальної міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги м. Львова. Обстежено 46 хворих на нейроциркуляторну дистонію за кардіальним типом, віком 17-23 роки. Пацієнтам призначали фітосед у вигляді настоянки або капсул.

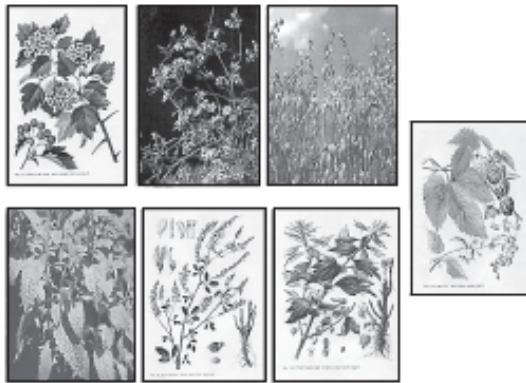
Настойку вживали всередину по 1 чайній ложці, (5 мл) розведеної у невеликій кількості води 3 рази на добу. Перед вживанням настоянку збовтували.

Капсули застосовували по 2 капсули тричі на день за 30 хв. до їди.

Курс лікування становив 20 днів.

Склад та дія на організм

Глід – кардіотонічна, гіпотензивна, седативна та десенсибілізуюча дія;

Коріандр – заспокійливий, розслаблюючий, протисудомний та спазмолітичний ефект;

Фенікель – має заспокійливий та седативний ефект;

Хмель – седативна, м'яка діуретична, гіпосенсибілізуюча та болезаспокійлива дія;

Наперстянка – використовується у якості спазмолітика, седативного та гіпотензивного засобу, сповільнює серцевий ритм, збільшує частоту серцевих скорочень, має слабу діуретичну дію;

Буркун – заспокійливий та спазмолітичний ефект;

Меліса – володіє седативним ефектом, особливо у людей похилого віку, тонізує роботу ЦНС та серцево-судинної системи.

Контролем слугували 20 практично здорових осіб для порівняння достовірності отриманих результатів у процесі лікування.

Оцінку вегетативного впливу на серцевий ритм проводили шляхом 5-хв. запису варіабельності серцевого ритму. Запис здійснювали на дванадцятиканальному комп'ютерному електрокардіографі "Полі-Спектр-8" з відповідним програмним забезпеченням ("Нейрософт", Іваново, Росія). Стан нейрорегуляторних систем організму оцінювали за допомогою барорецепторних симпатичних низькочастотних повільних хвиль 1-го порядку (LF) та дихальних високочастотних хвиль (HF). Визначали показник TP, який формується із суми своїх складових (HF+LF+VLF) і характеризує ВСР у цілому [1, 8, 9].

Результати дослідження та їх обговорення

При аналізі показників варіабельності серцевого ритму у хворих молодого віку із НІЦД – виявлено дисбаланс між симпатичною та парасимпатичною ланками вегетативної нервової системи. У хворих при первинному зверненні відмічено виражену симпатикотонію, про що свідчить зниження TP, мс² на 50 % (1288±213, p<0,01 проти 2516±232) ; зниження HF на 43,6 % (456±56, p<0,01 проти 808±67) ; підвищення LF на 16,2 % (734±53, p<0,05 проти 615±42) ; та підвищеним показником індексу симпато-парасимпатичного балансу (LF/HF) на 52,7 % (1,609±0,07, p<0,01 проти 0,761±0,08). показники порівнювалися із результатами дослідження контрольної групи (табл.).

Після проведеного лікування хворих на НІЦД із застосуванням фітоседу – виявлено позитивні зміни у системі вегетативної регуляції серцевого ритму, які проявлялися через сім днів лікування підвищенням загальної потужності спектру на 30,1 % (1567±189, p<0,05) та на 42,5 % (2239±196, p<0,01) – 20 днів лікування. Відмічено підвищення активності відсоткової парасимпатичної складової у цілому спектрі, що характеризується показником HF, який змінився, через 7 днів на 21,8 % (583±63, p<0,05) і на 41,7 % (782±69, p<0,01) – при визначенні ВСР на 20 день лікування. Низькочастотна складова, що характеризує симпатичний тонус ВНС – (LF), змінювалася прямо пропорційно до HF, %, що відмічено на 7 та 20 дні після фітотерапії. Спостерігалася зниження рівня LF на 5,3 % (695±45, p>0,05) і на 15,34 % (621±41, p<0,05) відповідно. Позитивний вплив на регуляцію ритму серця за допомогою фітоседу виявлено і при визначенні індексу вегетативного балансу (LF/HF), який через 7 днів після лікування у порівнянні із даними при поступленні знизився на 25,9 % (1,192±0,26, p>0,05) та на 50,1 % (0,794±0,27, p<0,05) після курсу лікування хворих із НІЦД.

Висновки

1. В обстежених молодих осіб із нейроциркуляторною дистонією виявлено підвищення симпатикотонічної активності вегетативної

Таблиця

Динаміка показників варіабельності серцевого ритму в процесі лікування

Показники/значення	Група контролю	Хворі на нейроциркуляторну дистонію		
		При первинному зверненні	Через 7 днів лікування	Через 20 днів лікування
TP, мс ²	2516±232	1288±213 [^]	1567±189*	2239±196*
HF, %	808±67	456±56 [^]	583±63*	782±69*
LF, %	615±42	734±39 [^]	695±45	621±41*
LF / HF	0,761±0,08	1,609±0,17 [^]	1,192±0,26	0,794±0,27*

[^] p – достовірність у порівнянні із групою контролю (практично здорових осіб); * p – достовірність у порівнянні із показниками при вегеталізації.

нервової регуляції та зниження парасимпатичного впливу на ВНС.

2. Застосування фітоседу у вигляді настійки (по 1 ч. л. 3 рази на добу, капсул

по 2 шт. 3 рази на день за 30 хв. до їди) – сприяє нормалізації симпто-парасимпатичного впливу вегетивної нервової системи на ВСР.

Література

1. Баевский Р.М. и др. Математический анализ изменений сердечного ритма при стрессе. – М.: Наука, 1984. – 221 с.
 2. Васильева С.И. и др. Нейроциркуляторная дистония у подростков // Врач. – 2007 – № 4. – С. 35-38.
 3. Журавский С.Г., Каменев И.Ю. К вопросу об истории применения многокомпонентных лекарственных композиций в традиционных медицинских системах // Терра Медика Нова, 1998. – № 3 – С. 46-49.
 4. Захаров Ю. А. Лечение травами Часть 1 и 2, М.: Школа-пресс, 1999 г.
 5. Зязин С. В. Выявление риска повышенного артериального давления среди молодых лиц с вегетососудистой дистонией // Росс. кардиол. журн. – 2005. – № 3 – С. 12-16.
 6. Иванов С.Н. Нарушения вегетативного гомеостаза и периферическое кровообращение у подростков с нейроциркуляторной дистонией гипертензивного типа // Росс. кардиол. журн. – 2005. – № 2. – С. 26-32
 7. Курашвили В.А. Алиментарные факторы в профилактике и лечении болезней сердца. В сб. Актуальные проблемы профилактики, диагностики, лечения и реабилитации соматических заболеваний. – Москва: Ространсфер, 2001. – 34 с.

8. Михайлов Б. Соматоформні розлади чи вегетосудина або нейроциркуляторна дистонія? // Ваше здоров'я. – 2005. – № 18 (795). – С. 23-29.
 9. Михайлов В.М. Вариабельность ритма сердца: опыт практического применения метода / Изд. второе, перераб. и доп. – Иваново: Иван. гос. мед. академия, 2002. – 290 с.
 10. Нейроциркуляторна дистонія. Методичні рекомендації для студентів медичного факультету та дільничних терапевтів. / Фатула М.І. – Ужгород: ЦУМКЛ, 2001. – 42 с.
 11. Попов А.П. Траволечебник: Лечение лекарственными травами. – СПб.: Лейла, 1998. – 67 с.
 12. Рудзинский А.Н. Фитотерапия умеренных депрессий препаратами зверобоя // Здоровье Украины. – 2002. – № 4. – С. 18-21.
 13. Южин В.И. Энциклопедия лекарственных растений. – Москва: Ространсфер, 1998. – 388 с.
 14. O'Hara M.A., Kiefer D., Farrell K., et al. A Review of 12 Commonly Used Medicinal Herbs. Archives of Family Medicine. – November/December 1998. – Vol. 7. – P. 523.
 15. Task Force of the European Society of Cardiology and the North American Society of Pacing and Electrophysiology. Heart Rate Variability. Standards of Measurements, Physiological Interpretation, and Clinical Use // Circulation. – 1996. – Vol. 93. – P. 1043-1065.

Надійшла до редакції 18.09.2009

УДК: 616.12.86 – 009.1 – 085.322 – 07 : 616.12.318 – 07

Е.Х. Заремба, Е.В. Заремба-Федчишин, О.В. Заремба, Н.Р. Федчишин, И.М. Фостяк

ИЗМЕНЕНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ВАРИАБЕЛЬНОСТИ СЕРДЕЧНОГО РИТМА И ВЛИЯНИЕ КОМПЛЕКСНОЙ ТЕРАПИИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИТОСЕДА ПРИ ЛЕЧЕНИИ БОЛЬНЫХ НЕЙРОЦИРКУЛЯТОРНОЙ ДИСТОНИЕЙ

Ключевые слова: вариабельность сердечного ритма, нейроциркуляторная дистония, фитосед

В ходе лечения молодых людей с нейроциркуляторной дистонией обнаружено положительный эффект фитотерапии, которая заключалась в использовании фитоседа в двух лекарственных формах в виде настоек и капсул. фитотерапия оказалась эффективным методом лечения НЦД по отношению к нормализации симпто-парасимпатического влияния на вегетативную регуляцию сердечного ритма.

Y.H. Zaremba, O.V. Zaremba-Fedchyshyn, O.V. Zaremba, N.R. Fedchyshyn, I.M. Fostyak

THE HEART RATE VARIABILITY AND THE IMPACT OF THE COMPLEX THERAPY WITH "PHYTOSAD" IN TREATMENT OF PATIENTS WITH NEUROCIRCULATORY DYSTONIA

Key words: heart rate variability, neurocirculatory dystonia, phytosad

The positive effect of complex phytotherapy which had been included "phytosad" in two pharmacological forms (the tincture and capsules) was revealed in young patients. Phytotherapy proved to be the effective method of treatment of patients with neurocirculatory dystonia by the normalization of the sympathetic-parasympathetic vegetative regulation of the heart rate.

